

ONA TILINING DAVLAT MAQOMI VA UNING AHAMIYATI

*Buxoro viloyati Jondor tuman politexnikumi ona tili va adabiyot
fani o'qituvchisi*

Yusupova Faxriya

*Toshkent viloyati Parkent tuman politexnikumi ona tili va adabiyot
fani oqituvchisi*

Normatova Nargiza

Annotatsiya. *Til – bu millatning ruhi, uning tarixiy xotirasi, madaniyati va tafakkuri mujassam bo'lgan eng muhim boylikdir. Har bir xalq o'z ona tili orqali dunyoni anglaydi, tafakkur qiladi, o'zining milliy qiyofasini ifodalaydi. Ona tili – insonni tarbiyalaydigan, jamiyatni birlashtiradigan, millatni millat qiladigan kuchdir. Shu sababli ham u davlatning mustaqilligini, xalqning o'zligini ifodalaydigan eng muhim ramzlardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada ona tilining davlat maqomi bilan bog'liq masalalar, uning ijtimoiy-siyosiy, madaniy va ma'naviy hayotdagi o'рни tahlil qilinadi. Tilning millatni birlashtiruvchi, madaniyatni saqlovchi va taraqqiyot omili sifatidagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida ona tili – o'zbek tilining davlat tili sifatidagi maqomi, uni rivojlantirish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, til madaniyatini yuksaltirish yo'lidagi chora-tadbirlar tahlil etiladi. Maqolada ona tilining jamiyat taraqqiyotidagi o'рни ilmiy va amaliy nuqtai nazardan asoslanadi.*

Kalit so'zlar: *ona tili, davlat tili, milliy qadriyat, madaniyat, ma'naviyat, til siyosati, huquqiy maqom, mustaqillik, milliy o'zlik, til madaniyati.*

Har bir xalqning milliy o'zligini, ma'naviy olamini, tarixini va tafakkur tarzini ifoda etuvchi eng muhim vosita – bu ona tilidir. Ona tili millatning ruhiy boyligi, ma'naviy poydevori va milliy birligining ramzi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 4-moddasida “O'zbekiston Respublikasining davlat tili o'zbek tilidir” deb belgilanishi bejiz emas. Ushbu norma milliy davlatchiligimizning mustahkam asosi bo'lib, tilning ijtimoiy hayotdagi o'rnini yuksaltirish, uni asrash va rivojlantirishga yo'naltirilgan siyosatning huquqiy kafolati hisoblanadi. Ona tilining davlat maqomi mustaqillik ramzi sifatida xalqimizning o'zligiga, mustaqil tafakkuriga, milliy g'ururiga tayanadi. Shu sababli har yili 21-oktabr sanasida O'zbek tiliga davlat tili maqomi berilgan kun sifatida nishonlanishi xalqimiz uchun muhim tarixiy sanadir.

Ona tilining davlat maqomiga ega bo'lishi – milliy o'zlikning ifodasi.

Davlat tili – mamlakatda rasmiy aloqalar, qonun hujjatlari, ta'lim, fan va madaniyat sohalarida qo'llaniladigan asosiy til hisoblanadi. O'zbek tili 1989-yil 21-oktabrda “Davlat tili to'g'risida”gi Qonun qabul qilinishi bilan rasmiy maqomga ega bo'ldi. Bu voqea o'zbek xalqining ko'p asrlik orzusi ro'yobga chiqqan tarixiy burilish bo'ldi. Davlat tili maqomining joriy etilishi tilni faqat aloqa vositasi sifatida emas, balki xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy

qadriyati sifatida e'tirof etishdir. Chunki ona tilida millatning tafakkuri, madaniy merosi, urf-odatlar va qadriyatlari mujassamdir.

Ona tili – ma'naviyat va tafakkur manbai.

Ona tili insonning dunyoqarashi, fikrlash doirasi va tafakkur shakllanishida bevosita rol o'ynaydi. Til orqali inson nafaqat o'z fikrini ifoda etadi, balki milliy qadriyatlarni o'zlashtiradi. O'zbek tili xalqimizning tarixiy xotirasi, og'zaki ijodi, adabiyoti, san'ati va madaniyatining ajralmas qismidir. Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Abdulla Qodiriy, Abdulla Oripov kabi buyuk siymolar o'z asarlari orqali o'zbek tilining boy imkoniyatlarini namoyon etganlar. Ularning asarlari ona tilimizning badiiy, falsafiy va estetik imkoniyatlarini dunyoga tanitgan.

Mustaqillik davrida til siyosatining takomillashuvi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, davlat tilining maqomini mustahkamlash, uni rivojlantirishga oid bir qator me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. 1989-yil 21-oktabrda "O'zbek tili bayrami kuni" deb e'lon qilinishi, shuningdek, "O'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish bo'yicha davlat dasturi"ning amalga oshirilishi til siyosatida yangi bosqichni boshlab berdi. Bugungi kunda o'zbek tili nafaqat mamlakat ichida, balki xalqaro miqyosda ham o'z o'rniga ega bo'lib bormoqda. Turli xalqaro forumlarda, ilmiy anjumanlarda o'zbek tili qo'llanilmoqda, xorijiy universitetlarda o'zbek tili bo'yicha kafedralar faoliyat yuritmoqda. Bugungi kunda o'zbek tili BMT, UNESCO kabi xalqaro tashkilotlarda eshitilmoqda, shuningdek, o'zbek tilini raqamlashtirish, tilshunoslik bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish, o'zbek tilining lug'at boyligini himoya qilish ishlari olib borilmoqda. O'zbek tiliga e'tibor faqat siyosiy yoki huquqiy masala emas – u millatning o'zligiga, tarixiga, g'ururiga hurmat ifodasidir. Har bir fuqaro davlat tilida to'g'ri, savodli, ifodali so'zlashni o'zining fuqarolik burchi deb bilishi lozim.

Ona tiliga hurmat – milliy g'urur ifodasi.

Ona tiliga ehtirom ko'rsatish – bu Vatanga sadoqat, millatga hurmat ifodasidir. Har bir fuqaro davlat tilida to'g'ri, ravon, madaniyatli so'zlashni, yozishni o'rganishi zarur. Til madaniyati – inson ma'naviyatining ajralmas qismi. Tilni rivojlantirish faqat davlat siyosatining vazifasi emas, balki jamiyatning har bir a'zosining burchidir. Shu bois, yoshlar orasida ona tiliga mehr uyg'otish, til madaniyatini oshirish, adabiy tilda to'g'ri so'zlashni targ'ib qilish bugungi kunning muhim vazifasidir. Yosh avlodni ona tiliga muhabbat ruhida tarbiyalash – millat kelajagi uchun eng muhim vazifadir. Tilni sevgan avlod – o'z xalqining tarixini, madaniyatini, urf-odatlarini e'zozlaydi. Shu bois ta'lim tizimida o'zbek tilini chuqur o'rganish, adabiy nutqni rivojlantirish, til madaniyatini shakllantirish bo'yicha islohotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabdan boshlab, oliy ta'limgacha bo'lgan bosqichlarda o'zbek tilining sofligini saqlash, begona unsurlarni to'g'ri qo'llash, nutq madaniyatini oshirish yo'nalishida amaliy ishlar olib borilishi zarur. Chunki ona tiliga hurmat – bu Vatanga sadoqat, millatga e'tiqoddir.

Xulosa. Ona tili — millatning ruhi, ma'naviyatining asosi, davlat mustaqilligining ramzidir. O'zbek tilining davlat maqomi – milliy g'ururimiz, milliy qadriyatimizdir. Tilni asrash

va rivojlantirish har birimizning fuqarolik burchimizdir. Davlat tili maqomiga ega bo'lgan o'zbek tili orqali biz milliy qadriyatlarimizni, tarixiy merosimizni kelajak avlodlarga yetkazamiz. Shunday ekan, ona tilimizga mehr, hurmat va e'tibor bilan yondashish – bu millatimizning buyuk istiqboliga hissa qo'shish demakdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. “Davlat tili to'g'risida”gi Qonun. – Toshkent, 1989 (yangi tahriri 2020).
3. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Navoiy A. Muhokamat ul-lug'atayn. – Toshkent: Fan, 1983.
5. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish to'g'risida”gi farmoni, 2019-yil 21-oktabr.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Davlat tilini rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida”gi qarori, 2020-yil 13-oktabr.